

צום גדליה

The Fast of Gedaliah

Background Texts

(1) ישעיהו נח

(א) קרא בגרון אל-תחשך בשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם: (ב) ואותי יום יום ידרשו ודעת דרכי יחפצו כגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב ישאלוני משפטי צדק קרבת אלהים יחפצו: (ג) למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע הן ביום צמכם תמצאו חפץ וכל-עצביכם תנגשו: (ד) הן לריב ומצה תצומו ולהבות באגרף רשע לא-תצומו כיום להשמיע במרום קולכם: (ה) הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכי כאגמון ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון לה: (ו) הלוא זה צום אבחרהו פתח חרצבות רשע התר אגדות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל-מוטה תנתקו: (ז) הלוא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית בית-ראיה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם: (ח) אז יבקע בשחר אורך וארכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספת: (ט) אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני אסתיר מתוך מוטה שלח אצבע ודבר-און: (י) ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע ורח בחשך אורך ואפלתך בצרהים: (יא) ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמתך יחליץ והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא-יבשו מימיו: (יב) ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור-דור תקומם וקרא לך גדד פרץ משבב נתיבות לשבת: (יג) אסתשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשפת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: (יד) אז תתענג עליה' והרכבתך על-במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר:

Questions:

- a) Why were they fasting?
- b) What were they asking of ה' that they didn't have?
- c) Why does the prophet's response echo Zekharia (see #3)?
- d) Why is the reward if they conduct a "desirable fast" to be "ridden atop the high places of the Land" and to be fed "the inheritance of Yaakov"?

(2) נחמיה ח

(א) ויאספו כל-העם כאיש אחד אל-הרחוב אשר לפני שער-המים ויאמרו לעזרא הספר להביא את-ספר תורת משה אשר-עשה ה' את-ישראל: (ב) ויביא עזרא את-התורה לפני הקהל מאיש ועד-אשה וכל מבין לשמע ביום אחד לחדש השביעי: (ג) ויקרא בו לפני הרחוב אשרו לפני שער-המים מן-האור עד-מחצית היום נגד האנשים והנשים והמבנים ואזני כל-העם אל-ספר התורה: (ד) ועמד עזרא הספר על-מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמד אצלו מתתיה ושמוע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על-ימינו ומשמאלו פדיה ומישאל ומלכיה וחשם וחשבדנה וזכריה משלם: (ה) ופתח עזרא הספר לעיני כל-העם כי-מעל כל-העם היה וכפתחו עמדו כל-העם: (ו) ויברך עזרא את-ה' האלהים הגדול ויענו כל-העם אמון אמון במעל ידיהם ויקדו וישתחו לה' אפים ארצה: (ז) וישוע ובני ושרביהו ימין יעקוב שבתיו הודיה מעשיה קליטא עזריה יזבד חנן פלאיה והלויים מבנים את-העם לתורה והעם על-עמדם: (ח) ויקראו בספר בתורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא: (ט) ויאמר נחמיה הוא התרשטא ועזרא הכהן הספר והלויים המבנים את-העם לכל-העם היום קדשהו וה' אלהיכם אל-תתאבלו ואל-תבכו כי בוכים כל-העם בשמעם את-דברי התורה: (י) ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי-קדוש היום לאדנינו ואל-תעצבו כי-חדת ה' היא מעוכם: (יא) והלויים מוחשים לכל-העם לאמר הסו כי היום קדש ואל-תעצבו: (יב) וילכו כל-העם לאכל ולשתות ולשלח מנות ולעשות שמחה גדולה כי הבינו בדברים אשר הודיעו להם: (יג) וביום השני נאספו ראשי האבות לכל-העם הכהנים והלויים אל-עזרא הספר ולהשפיל אל-דברי התורה: (יד) ומצאו כתוב בתורה אשר צוה ה' ביד-משה אשר ישבו בני-ישראל בסכות בחג בחדש השביעי: (טו) ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל-עריהם ויבירו שלם לאמר צאו הדר והביאו עלי-זות ועלי-עץ שמן ועלי הדם ועלי תמרים ועלי עץ עבת לעשת סכת כפתוב: (טז) ויצאו העם וביאו ויעשו להם סכות איש על-גגו ובחצרותיהם ובחצרות בית האלהים וברחוב שער המים וברחוב שער אפרים: (יז) ויעשו כל-הקהל השבים מן-השבי סכות וישבו בסכות כי לא-עשו מימי ישוע בנדון בן בני ישראל עד היום הוא והיה שמחה גדולה מאד: (יח) ויקרא בספר תורת האלהים וסו ביום מן-היום הראשון עד היום האחרון ועשו-חג שבועת ימים וביום השמיני עצרת כמשפט:

- e) Why were the people crying when עזרא read from the תורה?
- f) Why didn't they think that ראש השנה was a sad day?
- g) Why didn't they know about סוכות?
- h) Why is יום הכפורים completely elided here?

3 זכריה ז-ח

(א) ויהי בשנת ארבע לדרושו המלך היה דבר-ה' אל-זכריה בארבעה לחדש התשעי בכסלו: (ב) וישלח בית-אל שר-אָצָר ורגם מלך ואנשיו לחלות את-פני ה': (ג) לאמור אל-הכהנים אשר לבית-ה' צבאות ואל-הנביאים לאמור האבכה בחדש החמישי הנזר פאשר עשיתי זה כמה שנים: (ד) ויהי דבר-ה' צבאות אלי לאמור: (ה) אמר אל-כל-עם הארץ ואל-הכהנים לאמור כי-צמתם וספוד בחמישי ובשביעי וזה שבעים שנה הצום צמתני אני: (ו) וכי תאכלו וכי תשתו הלא אתם האכלים ואתם השתים: (ז) הלא את-הדברים אשר קרא ה' ביד הנביאים הראשונים בהיות ירושלם ישבת ושלוח ועריה סביבתייה והנגב והשפלה ישב:

(ח) ויהי דבר-ה' אל-זכריה לאמור: (ט) כה אמר ה' צבאות לאמור משפט אמת שפטו וחסד ורחמים עשו איש את-אחיו: (י) ואלמנה ויתום גר ועני אל-תעשקו ורעת איש אחיו אל-תחשבו בלבבכם: (יא) ומאנו להקשיב ויתנו כתר סדרת ואזניהם הכבירו משמוע: (יב) ולבם שמו שמייר משמוע את-התורה ואת-הדברים אשר שלח ה' צבאות ברוחו ביד הנביאים הראשנים ויהי קצף גדול מאת ה' צבאות: (יג) ויהי כאשר-קרא ולא שמעו בן יקראו ולא אשמע אמר ה' צבאות: (יד) ואסעום על כל-הגוים אשר לא-ידעום והארץ נשמה אחריהם מעבר ומשב וישומו ארץ-חמדה לשמה:

(א) ויהי דבר-ה' צבאות לאמור: (ב) כה אמר ה' צבאות קנאתי לציון קנאה גדולה וחמה גדולה קנאתי לה: (ג) כה אמר ה' שבת י אל-ציון ושכנתי בתוך ירושלם ונקראה ירושלם עיר-האמת והר-ה' צבאות הר הקדש: (ד) כה אמר ה' צבאות עד ישובו זקנים וזקנות ברחבות ירושלם ואיש משענתו בידו מרב ימים: (ה) ורחבות העיר ימלאו ילדים וילדות משחקים ברחבתי: (ו) כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם-בעיני יפלא נאם ה' צבאות:

(ז) כה אמר ה' צבאות הנני מושיע את-עמי מארץ מזרח ומארץ מבוא השמש: (ח) והבאתי אתם ושכנו בתוך ירושלם והיו-לי לעם ואני אהיה להם לאלהים באמת ובצדקה: (ט) כה-אמר ה' צבאות תחזקנה ידיכם השמעים בימים האלה את הדברים האלה מפי הנביאים אשר ביום יסד בית-ה' צבאות ההיכל להבנות: (י) כי לפני הימים ההם שכר האדם לא נהיה ושכר הבהמה איננה וליוצא ולבא אין-שלוש מן-הצד ואשלח את-כל-האדם איש ברעהו: (יא) ועתה לא כימים הראשנים אני לשארית העם הזה נאם ה' צבאות: (יב) כי-זרע השלוש הגפן תתן פריה והארץ תתן את-יבולה והשמים יתנו טלם והנחלתי את- שארית העם הזה את-כל-אלה: (יג) והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה ובית ישראל בן אושיע אתכם והייתם ברכה אל-תיראו תחזקנה ידיכם: (יד) כי כה אמר ה' צבאות כאשר זממתי להרע לכם בהקציה אבתיכם אתי אמר ה' צבאות ולא נחמתי:

(טו) בן שבתי זממתי בימים האלה להיטיב את-ירושלם ואת-בית יהודה אל-תיראו: (טז) אלה הדברים אשר תעשו דברו אמת איש את-דעהו אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם: (יז) ואישו את-דעת רעהו אל-תחשבו בלבבכם ושבעת שקר אל-תאָהבו כי את-כל-אלה אשר שנאתי נאם-ה':

(יח) ויהי דבר-ה' צבאות אלי לאמור: (יט) כה-אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי ויהיה לבית-יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים והאמת והשלום אהבו:

(כ) כה אמר ה' צבאות עד אשר יבאו עמים וישבי ערים רבות: (כא) והלכו ישבי אחת אל-אחת לאמר גלכה הלוך לחלות את-פני ה' ולבקש את-ה' צבאות אלכה גם-אני: (כב) ובאו עמים רבים וגוים עצומים לבקש את-ה' צבאות בירושלם ולחלות את-פני ה': (כג) כה-אמר ה' צבאות

בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשנות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר גלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם:

- Why did the delegation only ask about continuing to mourn/fast during the *fifth* month? (תשעה באב)
- Why did the *בניא*'s opening answer mention the fast of the 5th month *and* the 7th month (צום גדליה)?
- What was the answer to the delegation's question? (*note how similar it is in tone to source #1*)

The Story: In Melakhim, Yirmiyahu and Yehezqeel

4 מלכים ב כה:כב-כו

(כב) והעם הנשאר בארץ יהודה אשר השאיר נבוכדנאצר מלך בבל ויפקד עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן;
 (כג) וישמעו כל שרי החילים המה והאנשים כי הפקיד מלך בבל את גדליהו ויבאו אל גדליהו המצפה וישמעאל בן נתניה ויוחנן בן קרח ושריה בן נתנחמט הנטפתי ויאזניהו בן המעכתי המה ואנשיהם: (כד) וישבע להם גדליהו ולאנשיהם ויאמר להם אל תיראו מעבדי הכשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם:
 (כה) והיו בחדש השביעי בא ושמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה ועשרה אנשים אתו ויכו את גדליהו וימת ואת היהודים ואת הכשדים אשר היו אתו במצפה: (כו) ויקמו כל העם מקטן ועד גדול ושרי החילים ויבאו מצרים כי יראו מפני כשדים:

- l) Gedalya was assassinated on "the seventh month" – which likely means on the 1st day of that month (see Radak below - #6). But in which year? How much times had elapsed from the destruction of Jerusalem until he was killed?
- m) Why did everyone flee to Egypt in response?

5 ירמיהו מא, א-ג

(א) והיו בחדש השביעי בא ושמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה ורבי המלך ועשרה אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו שם לחם יחדו במצפה: (ב) ויקם וישמעאל בן נתניה ועשרת האנשים אשר היו אתו ויכו את גדליהו בן אחיקם בן שפן בחרב וימת אתו אשר הפקיד מלך בבל בארץ: (ג) ואת כל היהודים אשר היו אתו את גדליהו במצפה ואת הכשדים אשר נמצאו שם את אנשי המלחמה המה ושמעאל:
 6 רד"ק ירמיהו מ"א

(א) והיו בחדש השביעי - כמו מחר חדש ובר"ה נהרג גדליה בן אחיקם וקבעו התענית במוצאי ר"ה מפני שהוא י"ט.

7 ירמיהו מ, א-ב

(א) הדבר אשר יהיה אל ירמיהו מאת ה' אחרו שלח אתו נבזרדאן רב טבחים מן הרמה בקחתו אתו והוא אסור באזקים בתוך כל גלות ירושלים ויהודה המגלים בבבל: (ב) ויקח רב טבחים לירמיהו ויאמר אליו ה' אליהך דבר את הרעה הזאת אל המקום הזה: (ג) ויבא ועש ה' כאשר דבר כי חטאתם לה' ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה: (ד) ועתה הנה פתחתיו היום מן האזקים אשר עליך אס-טוב בעיניך לבוא אתי בכל בא ואשים את עיני עליך ואסדע בעיניך לבוא אתי בכל חדר ראה כל הארץ לפניך אל-טוב ואל-הישר בעיניך ללכת שמה לך: (ה) ועודנו לא ישוב ושב אל גדליה בן אחיקם בן שפן אשר הפקיד מלך בבל בערי יהודה ושב אתו בתוך העם או אל-כל-הישר בעיניך ללכת לך ויתן לך רב טבחים ארחה ומשאת וישלח: (ו) ויבא ירמיהו אל גדליה בן אחיקם המצפתה וישב אתו בתוך העם הנשארם בארץ: (ז) וישמעו כל שרי החילים אשר בשדה המה ואנשיהם כי הפקיד מלך בבל את גדליהו בן אחיקם בארץ וכיו הפקיד אתו אנשים ונשים וטף ומדלת הארץ מאשר לא הגלו בבבל: (ח) ויבאו אל גדליה המצפתה וישמעאל בן נתניה ויוחנן בן קרח ושריה בן נתנחמט ובני עיפי הנטפתי ויזניהו בן המעכתי המה ואנשיהם: (ט) וישבע להם גדליהו בן אחיקם בן שפן ולאנשיהם לאמר אל תיראו מעבוד הכשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ויטב לכם: (י) ואני הנני יושב במצפה לעמוד לפני הכשדים אשר יבאו אלינו ואתם אספו יין וקזין ושמן ושמו בכליכם ושבו בעריכם אשר תפשתם: (יא) וגם כל היהודים אשר במואב ובבני עמון ובאדום ואשר בכל הארצות שמעו בירתן מלך בבל שארית ליהודה וכל הפקיד עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן: (יב) וישבו כל היהודים מכל המקומות אשר נדחו שם ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו המצפתה ויאספו יין וקזין הרבה מאד:

- n) How long did it take for the soldiers et al to hear about Gedalyah's appointment?
- o) How long would it have taken a besieged land to produce wine, figs/dates and olives?

8 יחזקאל לג, כא-כט

(כא) והיו בשתי עשרה שנה בעשתי בחמשה לחדש לגלותנו באלי הפליט מירושלם לאמר הכתה העיר: (כב) וידה' היתה אלי בערב לפני בוא הפליט ופתח את פי עד-בוא אלי בבקר ופתח פי ולא נאלמתי עוד:
 (כג) והיה דבר-ה' אלי לאמר: (כד) בן-אדם ושבתי החרבות האלה על-אדמת ישראל אמרים לאמר אחד היה אברהם ויירש את הארץ ונחננו רבים לנו נתנה הארץ למורשה:
 (כה) לכן אמר אליהם זה אמרו אדני ה' על-ההדס תאכלו ועיניכם תשארו אל-גוליתים ודם תשפכו והארץ תירשו: (כו) עמדתם על-חרבכם עשיתן תועבה ואיש את-אשת רעהו טמאתם והארץ תירשו:
 (כז) כזה-אמר אליהם כזה-אמר אדני ה' חיאני אס-לא אשר בחרבות בחרב יפלו ואשר על-פני השדה לחיה נתתיו לאכלו ואשר במצודות ובמצודות בדרך ימותו: (כח) ונתתי את-הארץ שממה ומשמה ונשבת גאון עזה ושממו הרי ישראל מאין עובר: (כט) וידעו כי-אני ה' בתתי את-הארץ שממה ומשמה על-כל-תועבתם אשר עשו:

- p) What did the settlers in the ruined cities think about their future? Why?
- q) When did this prophetic dialogue take place?

גדליהו
אשר על הבית

found in Lachish 1935, dated to c 586 BCE

- r) If, as scholars generally conclude, the גדליהו mentioned here is גדליהו בן אחיקם, how long must his tenure have been to produce a bulla?

The Relevant Sugya in Rosh Hashanah

(9) ראש השנה א:ג

על ששה חדשים השלוחין יוצאין, על ניסן מפני הפסח, על אב מפני התענית, על אלול מפני ראש השנה, על תשרי מפני תקנת המועדות, על כסלו מפני חנוכה, ועל אדר מפני הפורים. וכשהיה בית המקדש קיים, יוצאין אף על איר מפני פסח קטן.

(10) ראש השנה יח:ח:

ולפקו נמי אתמוז וטבת דאמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מאי דכתיב {זכריה ח':י"ט} כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה קרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה אין שלום צום. אמר רב פפא הכי קאמר בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה יש שמד צום אין שמד ואין שלום רצו מתעניין רצו אין מתעניין.

(11) רש"י ראש השנה י"ח:

שיש שלום – שאין יד העובדי כוכבים תקיפה על ישראל.

(12) רשב"א ראש השנה י"ח:

בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה. פירוש בזמן שיש שלום, שישראל שרוין על אדמתן.

(13) ריטב"א ראש השנה י"ח:

אלא אמרו כי בזמן שיהא שלום כלומר שישראל שרוין על אדמתם ובית המקדש קיים יהיו לששון ולשמחה ואם אין שלום שבהמ"ק חרב ויש שמד על ישראל דאיכא תרתי לגרעותא שיהו צום גמור מגזירת נביאים הראשונים ואם אין שלום וגם אין שמד יהיה הדבר תלוי ברצון ישראל רצו ב"ד מתעניין לא רצו אין מתעניין כלל